

УДК 378.937

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЄЮ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Толмачова І.М., Литвин В.А.

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

У статті розглядаються питання підготовки студентів до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра. Провідною є ідея розробки відповідної методики, яку доречно впроваджувати в ході професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, методика, студент, виховна робота, сім'я молодшого школяра.

МЕТОДИКА ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К ОРГАНИЗАЦИИ СОВМЕСТНОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С СЕМЬЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА

Толмачева И.Н., Литвин В.А.

В статье рассматриваются вопросы подготовки студентов к организации совместной воспитательной работы с семьей младшего школьника. Ведущей является идея разработки соответствующей методики, которую целесообразно внедрять в ходе профессионально-педагогической подготовки будущих учителей начальных классов в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая подготовка, методика, студент, воспитательная работа, семья младшего школьника.

METHODOLOGY OF TRAINING OF STUDENTS TO THE ORGANIZATION OF JOINT EDUCATIVE WORK WITH JUNIOR PUPIL'S FAMILY

I. Tolmachova, V. Lytvyn

The issue of training of students to the organization of joint educative work with junior pupil's family is examined in the article. There is the main idea of development of proper methodology, with should be apply during the professionally- pedagogical training of students in higher.

Key words: professionally-pedagogical training, methodology, student, educator work, junior pupil's family.

Постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями. Сьогодні в освітньому просторі України відбуваються кардинальні зміни, зумовлені процесом реформування всіх ланок системи освіти. Вища освіта є складовою системи освіти України, що забезпечує фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку спеціалістів за освітньо-кваліфікаційними рівнями.

Однією з актуальних проблем сучасної педагогічної освіти є модернізація системи професійної підготовки у ВНЗ, розв'язання якої передбачає забезпечення необхідних і достатніх умов для вдосконалення процесу формування педагога як висококваліфікованого фахівця, здатного до творчої реалізації всіх компонентів особистісно-орієнтованого педагогічного процесу, в тому числі до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Сучасна сім'я виступає і як середовище, що впливає на дитину, і як суб'єкт виховного процесу. Нові соціокультурні умови, в яких опинилася українська родина, обумовлюють організацію педагогічної освіти батьків у дошкільних і шкільних закладах, що забезпечувало б високий рівень педагогічно грамотного і цілеспрямованого виховання дітей у сім'ї [4].

Стратегічні цілі розвитку української освіти передбачають партнерство сім'ї і школи з перших днів навчання дитини, що сприятиме активнішому залученню батьків до виховання підростаючого покоління.

В свою чергу, дане партнерство буде ефективним за умови цілеспрямованого формування у майбутніх учителів початкових класів відповідної готовності.

Аналіз стану дослідження проблеми. У науковій літературі представлено низку досліджень, у яких відображено різні аспекти вирішення даної проблеми: взаємодія сім'ї та школи (Л.П. Бойко, І.В. Власенко, Ю.О. Грицай, В.Д. Масний, Н.В. Старченко, О.М. Урбанська та ін.); підготовка вчителя до роботи з різними типами сімей (Т.Ю. Гущина, Н.А. Усманова, І.М. Трубавіна, Т.І. Шульга та ін.). Н.А. Бугаєць запропоновано технологію професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до роботи з сім'єю учня.

Визначення невирішених питань загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Однак, у результаті аналізу наукової літератури виявлено недостатню розробленість питання підготовки майбутніх учителів школи першого ступеня до здійснення спільної виховної роботи з батьками молодших школярів як рівноправними учасниками педагогічного процесу, що і обумовлює необхідність створення відповідної методики. Ця методика виступатиме органічною складовою загальної системи професійно-педагогічної підготовки.

Мета статті – схарактеризувати методику підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. У процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, які передбачено навчальним планом педагогічного ВНЗ, майбутні педагоги отримують теоретичну підготовку з питання співпраці сім'ї та школи. Але обмежена кількість годин, які відводяться на його вивчення, певним чином, гальмує процес оволодіння студентами відповідними знаннями в повному обсязі та відпрацювання відповідних умінь та навичок на практиці.

Тому нами було розроблено методику професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

В основу даної методики покладено результати сучасних наукових досліджень проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів школи першого ступеня.

Н.М. Боритко процес професійної підготовки визначає як ступінчатий. Він вважає, що ступінчастість педагогічної освіти обумовлюється його відносно дискретними етапами, які представляють собою послідовність якісних перебудов у професійній свідомості і діяльності, в образі професійного «Я», в рефлексії, функціях та технології їх використання і виділяє три основні ступені безперервної освіти педагога [1].

В свою чергу, готовність майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності – це інтегрована якість особистості з позитивною мотивацією, зі стійкими моральними цінностями та міцними знаннями й уміннями, що дає можливість творчо підходити до вирішення професійних завдань та критично оцінювати власні дії [3].

Ми підтримуємо думку Н.А. Бугаєць про те, що готовність майбутніх учителів до роботи з сім'єю учня – цілісне, складне особистісне утворення, інтегративна властивість особистості, що забезпечує високі результати взаємодії школи з батьками учнів і включає професійно-педагогічні погляди і переконання, професійну спрямованість психофізіологічної, емоційно-вольової сфер особистості, професійні знання, вміння й прагнення працювати з батьками в сучасних умовах, самооцінку, етичну, педагогічну культуру педагога [2].

Формування у студентів педагогічного ВНЗ даної готовності ми розглядаємо не тільки як дидактичний процес, а також як педагогічну систему, що її породжує, і оптимальне функціонування якої дає можливість досягати повноцінних результатів професійно-педагогічної підготовки в окресленому напрямі.

У відповідності до системного підходу та із врахуванням сучасних тенденцій у досліджуваній галузі, нами розроблено і теоретично обґрунтовано методика підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра. Методика повинна бути зорієнтована на випереджальну підготовку майбутніх педагогів до діяльності в умовах сучасного українського суспільства, що динамічно розвивається й безпосередньо впливає на характеристики сучасної сім'ї та підходи до виховання молодшого школяра в сім'ї.

Методика являє собою комплекс взаємопов'язаних елементів педагогічного процесу, які, на нашу думку, забезпечують вироблення у студентів особистісних якостей, знань та умінь, необхідних для формування в них готовності до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Нами було розроблено структурно-логічну модель даної методики (рис.1).

Головними елементами даної моделі виступають: мета, суб'єкти, завдання, зміст, форми, методи та засоби роботи, педагогічні умови; критерії та рівні сформованості відповідної готовності та результат, що визначають успішність діяльності майбутнього учителя щодо організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Схарактеризуємо докладно компоненти відповідної методики та зв'язки між ними.

В узагальненому вигляді метою реалізації даної методики є формування у майбутніх учителів готовності до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Міжособистісна взаємодія викладача та студентів у ході здійснення професійно-педагогічної підготовки повинна бути спрямована на досягнення мети через поєднання теоретичного і практичного аспектів навчання, забезпечення діалогічності, суб'єкт-суб'єктний характер відносин та змістовне співробітництво.

У запропонованій нами методиці об'єктом управління і суб'єктом самоуправління є студент педагогічного ВНЗ (майбутній учитель початкових класів). Суб'єктом управління виступає викладач.

В свою чергу, реалізація мети стає можливою через розв'язання сукупності завдань. Л.О. Хомич визначено завдання, які необхідно розв'язувати в процесі формування професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи: стверджувати у студентів віру в дитину, також у свої педагогічні здібності та можливості, прищеплювати навички творчого розв'язання педагогічних завдань, прагнення до самовдосконалення [5].

У нашому дослідженні сформульовано наступні завдання:

– формування у студентів спрямованості та настанови до роботи з сім'єю молодшого школяра;

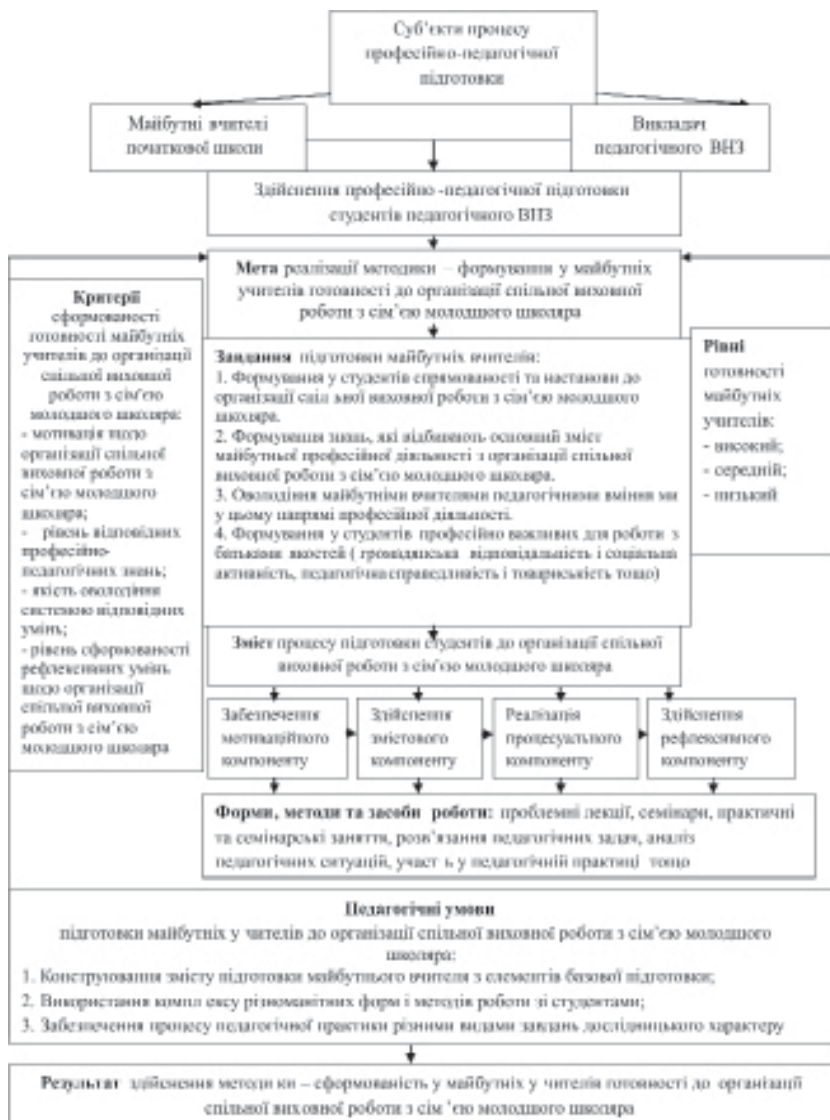

Рис 1. Структурно-логічна модель методики формування в майбутніх учителів готовності до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра

– набуття ними необхідних педагогічних знань, які відбивають основний зміст майбутньої професійної діяльності щодо організації відповідного напрямку роботи;

– оволодіння студентами педагогічними вміннями у цьому напрямі професійної діяльності;

– формування у студентів професійно важливих для роботи з батьками молодших школярів якостей.

Розв'язання цих завдань обумовило визначення змісту методики, елементами якої є: мотиваційний, змістовий, процесуальний та рефлексивний компоненти.

Мотиваційний компонент включає спонукальні чинники, спрямовані на розвиток емоційно-ціннісної сфери особистості майбутнього вчителя початкових класів, професійну спрямованість на успішне здійснення виховної роботи, внутрішню мотивацію щодо організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Змістовий компонент передбачає формування в студентів системи соціально-педагогічних, психолого-педагогічних та методичних знань щодо організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Процесуальний компонент вміщує форми, методи та засоби навчання, які доцільно використовувати на всіх етапах професійно-педагогічної підготовки студентів до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Рефлексивний компонент відображає показники готовності майбутніх учителів до здійснення класного керівництва у початкових класах та ефективної співпраці з сім'єю молодшого школяра, передбачає їх оцінювання та самооцінювання.

Реалізація компонентів змісту даної методики обумовлює впровадження відповідних форм, методів та засобів роботи, що передбачають цілеспрямоване включення у діяльність студентів елементів проблемності та наукового пошуку (проведення проблемних лекцій, практичних, семінарських та тренінгових занять; робота з науковими, художніми та публіцистичними текстами; розв'язання педагогічних задач; аналіз педагогічних ситуацій; участь в педагогічній практиці, круглих столах, наукових конференціях, майстер-класах, тощо).

Кожен із компонентів змісту методики забезпечується не ізольовано один від одного, а комплексно, в процесі реалізації педагогічних умов:

1. Конструювання змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів із елементів базової підготовки;

2. Використання різноманітних форм і методів роботи зі студентами, які активізують знання, уміння і навички, пов'язані з забезпеченням процесу співпраці з сім'єю молодшого школяра;

3. Використання в ході педагогічної практики завдань дослідницького характеру з питань організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Ефективність впровадження запропонованої методики визначається через зворотній зв'язок. До елементів зворотного зв'язку віднесено критерії та рівні сформованості в студентів готовності до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

На основі аналізу наукової літератури, вимог «Державного стандарту вищої професійної освіти» та положень дидактики вищої школи, згідно зі змістом готовності майбутніх учителів початкових класів до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра, відібрано такі критерії сформованості даної готовності:

- мотивація;
- рівень відповідних професійно-педагогічних знань;
- якість оволодіння системою відповідних умінь (керувати, спрямовувати, організовувати роботу з батьками, співпрацювати з сім'єю молодшого школяра; діагностувати відносини з батьками, попереджувати та усувати конфлікти, сприяти створенню позитивного мікроклімату в сім'ї; формувати в батьків мотивацію щодо спільної взаємодії зі школою тощо);
- рівень сформованості рефлексивних умінь щодо організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Нами було визначено рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра: високий, середній, низький.

Передбачається, що розв'язання поставлених завдань, реалізація компонентів змісту запропонованої методики, вибір та використання

відповідних форм, методів і засобів роботи, забезпечення відповідних педагогічних умов повинні призвести до результату – сформованості у майбутніх учителів готовності до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра.

Висновки. Отже, з метою формування у студентів педагогічних ВНЗ готовності до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра нами було розроблено відповідну методику та створено її структурно-логічну модель.

Представлена в статті методика доповнює теорію професійно-педагогічної підготовки студентів педагогічного ВНЗ. Вирішення завдань підготовки майбутніх учителів до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра потребує цілеспрямованої реалізації у педагогічних ВНЗ усіх компонентів відповідної методики.

Перспективами подальших пошуків у даному напрямі є перевірка ефективності методики підготовки майбутніх учителів до організації спільної виховної роботи з сім'єю молодшого школяра в ході здійснення професійно-педагогічної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Борытко Н.М. В пространстве воспитательной деятельности : [монография] / Н.М. Борытко; науч. ред. Н.К. Сергеев. – Волгоград : Перемена, 2001. – 181 с.
2. Бугаєць Н.А. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів до роботи з сім'єю учня : автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.А. Бугаєць. – Харків, 2002. – 18 с.
3. Костюченко Л.В. Формування готовності до майбутньої професійної діяльності вчителів початкових класів у комплексі «училище – університет» : автореф. канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.В. Костюченко. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – 19 с.
4. Постовий В.Г. Виховання дітей в нових соціокультурних умовах української родини / В.Г. Постовий // Український соціум. – 2004. – № 2 (4). – С.103–108.
5. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів / Л.О. Хомич. – К. : Магістр-S, 1998. – 200 с.